

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, V SREDO, 5. IX. 1951

ŠTEV. 62 (431)

Kmetijsko šolstvo na Koroškem ni
vzor pravičnosti

V minulem tednu je bilo na Koroškem vrsto svečanosti, s katerimi so merodajni deželni činitelji hoteli dati poudarka svojim „izrednim zaslugam“ za napredek kmetijskega šolstva in kmetijskega izobraževalnega dela sploh. V ta namen so pripravili slavnostne zaključke šolskega leta na gospodinjstkih šolah Drauhofen, Ehrental in Buchhof ter slavnost „pušca“ pri gradnji kmetijske deklishe srednje šole in poskusnega závoda v Pitzelstätten za Celovcem. Na Koroško so namreč povabili šefa kmetijskega oddelka ECA-misije na Dunaju g. Hendricksa, da mu razkažejo „vzornost“ urejeno kmetijsko šolo na Koroškem.

Po poročilih koroškega tiska s „Kärntner Landeszeitung“ na čelu jim je to odlično uspelo. Najbolj vidni izmed udeležencev teh svečanosti, kakor deželni glavar Wedenig in njegov namestnik Ferlitsch, kakor tudi prezident kmetijske zbornice Gruber, ministerialni svetnik kmetijskega ministrstva dr. Novotny, višji vladni svetnik dr. Stotter in dr. Maierhofer iz Velikova, so govorili o vprašanju kmetijskega šolstva, njegovega razvoja in njegovih ciljev.

Deželni glavar Wedenig je ugotovil, da se „kmetijstvo trudi, da bi dalo prebivalstvu kruha. Vsi napredki izvirajo iz gospodarstva, brez njega ni socialnega, ne kulturnega in ne idejnega napredka. Zato je treba graditi na teh osnovnih temeljih. — Koroške kmetijske šole so zgled drugim. Koroška stoji v kmetijskem šolstvu na čelu vseh zveznih dežel in v kmetijskih šolah vlada zdrav duh. Znanje je sila in čim več je znanja, tem večja je sila.“

Podobno se je o tem vprašanju izrazil tudi prezident Gruber ter dejal, da je bilo na Koroškem na področju kmetijskega šolstva že veliko napravljenega in da v tem razvoju ne sme priti do nobenega zastoja.

Namestnik deželnega glavarja Ferlitsch, ki je ob tej priložnosti kot referent deželne vlade za kmetijsko šolstvo sprejel iz ust deželnega glavarja pohvalo in javno priznanje za svoje zasluge, je opozoril na potrebo nadaljnje izgradnje kmetijskega šolstva kot pogoja za to, da bo kmečko ljudstvo dobilo svoje delo pravično poplačano. Velikovski dr. Maierhofer je zahteval za velikovski okraj ustanovitev nove gospodinjstke šole.

Svečanosti so bile prirejene na takih šolah, ki za svojo nadaljnjo ureditev še potrebujejo denarja, kar sklepamo iz tega, da so vsi govorniki apelirali na g. Hendricksa, da bi preko ECA v ta namen še posredoval denarjev. G. Hendricks je na te pozive nakazal, da ima ECA za razvoj kmetijskega šolstva silno zanimanje, da je v Avstriji bilo že ustanovljenih 15 kmetijskih šol in 40 poskusnih zavodov. Če bo ostalo navdušenje živo, potem je tudi zagotovljena izvedba nadaljnjih projektov. ECA pričakuje od kmetijskih šol stopnjevanje kmetijske proizvodnje, ki je v Avstriji (kljub stoterim milijonom — op. ur.) še vedno znatno pod povprečjem.

Ko slišimo take izjave, takšno hvalo in o takšnih izglelih, potem moramo pač z vso resnostjo in vso upravičenostjo kritike znova poudariti, kar smo že neštetokrat povedali. Ureditev kmetijskega šolstva na Koroškem je vzorna, toda nikoli in nikakor ne v celoti. Vzornost, ki so jo poudarjali, je dana samo za nemški del kmečkega prebivalstva, ki mu gradijo šole, ker so pač potrebne. O razmerah kmetijskega šolstva za slovensko kmečko prebivalstvo pa javnosti in zastopniku ECA-misije niso nič povedali. Niso povedali, da že

leta odrekajo slovenski kmečki mladini pravico do lastne slovenske kmetijske šole in da so njeno ustanovitev odklonili tudi sedaj, ko je več kot 2000 kmetov zahtevalo njeno ustanovitev in ko so za to dani vsi pogoji. S tujimi denarji graditi je lahko, toda demokratsko in častno bi bilo, da bi od tega denarja dobili tudi koroški Slovenci svojo kmetijsko šolo. Če je znanje sila, potem naj bo ta sila dana tudi našemu kmetu, od katerega kruha ljudstvo v enaki meri živi, kot od nemškega.

O zdravem duhu po kmetijskih šolah ne moremo govoriti, kajti dokler bodo slovenskega doraščajočega človeka vzgajali v nemškem duhu ali ga celo oddvajali od njegove narodne skupnosti, tako dolgo bodo v deželi nezdrave, slovensko skupnost prikrajšujoče razmere, ki bodo mirnemu sožitju v deželi samo škodovali. Če je padla zahteva po novi gospodinjstki šoli za velikovski okraj, potem smo mnenja, da je v smislu enakopravnosti pogoj, da pomagajo na noge obstoječi gospodinjstki šoli v št. Rupertu. To bo doprineslo

k odpravi strupenega ozračja in bo korak k mirnemu sožitju v deželi.

Da zaključimo s tehtnimi besedami, ki jih je v Drauhofenu farizejsko izrekel dr. Stotter: „Ljubezen do domovine, pridnost in varčljivost so bili že vse čase najvažnejši pogoji za stanovitnost kmeta in gospodinje in s tem za ohranjanje podedovane domovine. Tem pogojem pa se mora pridružiti še temeljito splošno in strokovno šolanje, da bo kmet znal izkoristiti dognanja poskusov ter zadostiti agrarnopolitičnim in obratnogospodarskim svojstvenostim.“

To spoznanje mora na Koroškem postati vodilo tudi za zadostitev potrebam po strokovnem šolanju in enakopravnosti slovenskih kmetov in njihovega naraščanja. Kdor ne spoštuje drugih narodov in ne prizna njihovih svojstvenosti in teženj, ta tudi ne ljubi svojega naroda!

Spričo vsega tega je SKZ svojo zahtevo po ustanovitvi slovenske kmetijske šole ponovno urgiral pri kmetijskem ministrstvu.

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v št. Jakobu

vabi na prireditev

Miklova Zala na zgodovinskih tleh

ki bo v soboto, dne 8. septembra, ob 19.30 uri

v rojstni vasi Miklove Zale v Svatnah

Oglejmo si vsi edinstveni kulturni dogodek, ki

v zgodovini našega prosvetnega življenja še nima primera

Delovni odbor.

Zahteve gradbenih in lesnih delavcev

Samo kratke mesece bo še trajala gradbena sezona, ker s pričetkom zimskih mesecev nastane spet splošni zastanek na gradiliščih. S tem v zvezi pa postane aktualno tudi grozečo vprašanje povečane brezposelnosti. Nešteti tisoči zidarjev, tesarjev in drugih gradbenih delavcev ostanejo brez zaslužka, odvisni od malenkostne podpore za brezposelne. Tega se delavci zavedajo v polni meri, zato pa že dalj časa opozarjajo na merodajnih mestih na pretečo nevarnost, ki jo za državo pomenijo deset- in stotisoči nezaposleni.

V ta namen se je delegacija gradbenih in lesnih delavcev iz vseh zveznih dežel zglasila pred dnevi tudi pri zveznemu kanclerju in mu izročila resolucijo, v kateri pozivajo zvezno vlado, naj že zdaj skrbi, da bo brezposelnost v zimskem času tudi v gradbeni stroki zmanjšana na minimum. Opozorili so zveznega kanclerja, naj bi zvezna vlada pravočasno preskrbela potrebna sredstva, s katerimi bi bilo tudi v zimskem času zagotovljeno delo na gradiliščih. Gradbeni in lesni delavci poudarjajo v svoji resoluciji, da bi samo s tem preprečili grozeče naraščanje brezposelnosti. Nadalje zahtevajo, da bi dobili odškodnino v primeru slabega vremena tudi delavci v privatnih podjetjih, kot to že zdaj dobivajo pri javnih delih.

Lesni delavci pa predvsem poudarjajo potre-

bo, da bi domači trg v zadostni meri založili z lesom, kar pa je seveda odvisno od hitrega gozdoznanja.

Zvezni kancler je z razumevanjem spoznal veliki gospodarski pomen posameznih predlogov, predvsem v zvezi z brezposelnostjo v zimskem času, in obljubil, da bo resolucijo takoj predložil ministrskemu svetu in gospodarskemu direktoriju.

Grčija se pripravlja na volitve

Dne 9. septembra bodo v Grčiji splošne volitve, na katerih bo 2.036.900 volilnih upravičencev na 890 voliščih izvolilo 250 poslancev. Medtem ko je v državi priznanih 15 političnih strank, jih bo na volitvah sodelovalo le 9, ki so skupno postavile 1850 kandidatov. Največ kandidatov so postavile seveda glavne stranke, tako liberalna, EPEK, Papagoso gibanje, populistična stranka in združena levica, ki kandidirajo v 41 volilnih okrajih.

O bližajočih volitvah seveda tudi časopisi že mnogo pišejo in poudarjajo izjave posameznih političnih voditeljev. Atenski politični krogi posvečajo posebno pozornost izjavi vodje EPEK Plastirasa, ki je naznanil možnost

sodelovanje z liberalno stranko, v kolikor bo njegova skupina dobila na volitvah relativno večino. Obe stranki bi na letošnjih volitvah lahko dobili dovolj za ustanovitev močne vlade in možnost sodelovanja med obema strankama — piše časopis „Eleftheria“. Plastirasov časopis „Proodevtikos Fileleftheros“ pa poudarja, da se Plasiras bori za absolutno večino na volitvah.

Združena demokratska levica, kateri je pristopilo pet manjših levičarskih skupin, je objavila svoj volilni program, v katerem zahteva splošno pomilostitev, ukinitve nedemokratskih ukrepov, vojaških sodišč ter ustanovitve države, v kateri bi vsi državljani bili enaki pred zakonom.

V Svatnah

V Svatnah bodo Rožani zapeli.
V Svatnah bodo kresovi goreli.
V sužnost je šlo svobodno dekle!
Minul je čas in minula je sila.
Iz sužnosti Zala se k nam bo vrnila,
duše nam z novimi upi polnila.

Jaka Špicar.

Nadaljna blokada Izraela

Politični odbor Arabske lige je imel sejo, na kateri so obravnavali stališče Arabske lige do vprašanja blokade Sueškega prekopa in odnosov z Izraelom. Vodja sirske delegacije je rekel, da so vse arabske države odločene nadaljevati gospodarsko blokado Izraela, da tako ohranijo svojo varnost. Egiptovski zunanji minister je izjavil, da Egipt ne bo sprejel odredbe Varnostnega sveta o odpravi blokade Sueškega prekopa, čeprav bi bila taka odredba izdana.

Računajo, da bodo tudi druge arabske države zavzele podobno stališče. Večina arabskih delegatov na seji političnega odbora pa se je kljub temu izrekla za sodelovanje pri prihodnjem sestanku komisije za premirje v Palestini.

Konferenca v San Francisku

Včeraj se je začela v San Francisku toliko pričakovana konferenca za sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko. Vse mogoče vesti so krožile zadnje tedne, posebno veliko pa je bilo slišati o sovjetskih namerah, da baje hočejo šele na konferenci sami nastopiti s svojimi protargumenti.

Iz San Franciska so zadnje ure pred pričetkom konference poročali, da je vse pripravljeno in da so se Američani dobro pripravili tudi za vsako morebitnost s strani Sovjetov. Da pa je treba pričakovati marsikaj, pove že dejstvo, da je prišla sovjetska delegacija z Gromikom na čelu s 35 diplomatskimi kovački v San Francisku.

Na drugi strani pa kažejo dogodki zadnjih tednov, da se Združene države Amerike nikakor ne bodo pustile odvrniti od svojih načrtov. V ta namen so „obdelali“ tudi že ostale delegacije, da ne bi prišlo do kakšnih nepredvidenih neprijetnosti.

Mrtvilo v trgovini Vzhod—Zahod

Poročilo Evropske gospodarske komisije za leto 1951 vsebuje neke podatke tudi o razvoju prometa med vzhodnimi in zahodnimi državami v prvem tromesečju 1951. Poročilo ugotavlja, da se je trgovina zelo znižala. Zivahnejši je samo sovjetski izvoz žita in kož v Italijo in Veliko Britanijo. V prvem tromesečju 1951 je Sovjetska zveza izvozila v Zahodno Evropo za 66,1 milijona dolarjev blaga, uvozila iz Zahodne Evrope pa samo za 21,5 milijona dolarjev. Angleški uvoz iz Sovjetske zveze se je med tem časom povišal na 150,78 milijona mark (1 dolar — 4,2 marke) medtem ko je znašal lansko leto v istem razdobju 83,58 milijona DM. Nazadoval pa je angleški izvoz v ZSSR in sicer na 13,86 (od 51,24) mil. DM. Vrednost italijanskega uvoza iz ZSSR se je povečala od 21,84 milijona DM (v prvem tromesečju 1950) na 39,48 milijona DM v prvem tromesečju 1951. Italijanski izvoz se je zmanjšal od 27,30 milijona DM na 2,84 milij. DM.

Konferenca mirovnih organizacij na Danskem

V Kopenhagenu na Danskem je bila od 18. do 25. avgusta konferenca mirovnih organizacij, ki jo je sklical odbor za zvezo med mirovnimi organizacijami. Delegat jugoslovanskega nacionalnega komiteja za obrambo miru književnik Ervin Šinko je po svoji vrnitvi izjavil, da je bilo na konferenci vprašanje Jugoslavije, čeprav ga niso izrecno obravnavali, v središču pozornosti in da so mnogi delegati izražali svoje simpatije do Jugoslavije.

Konference so se udeležili delegati iz petnajstih držav. Med njimi so bili ugledni borci za mir in demokracijo, kakor belgijski delegat Antoine Allard, član švedskega senata E. A. Lindblom, laburistični poslanec Reginald Sorensen, član norveške neodvisne delavske stranke O. Ording, filipinski delegat Lorenzo Bautista, zastopnica mednarodne ženske organizacije za mir in svobodo Margit Neilsen, predsednik UNESCO John Thompson in bivši minister španske republike Alvarez del Vayo. Konferenca sta se udeležila tudi dva zastopnika kominformskega „svetovnega mirovnega sveta“, ki je bil izvoljen na varšavskem kongresu.

Jugoslovanski delegat je na konferenci poročal o mednarodnem položaju Jugoslavije ter očrtal napadalno politiko Sovjetske zveze nasproti Jugoslaviji. Poročala sta tudi kominformska delegata in ko sta vabila k sodelovanju za obrambo miru „vse ljudi ne glede na politično, razredno in plemensko pripadnost“, je jugoslovanski delegat vprašal, če velja to tudi za Jugoslavijo. Kakor je ob takih priložnostih že v navadi, sta se izognila odgovora z zatrjevanjem, da ne zastopata Sovjetske zveze in zato ne moreta govoriti o sporu med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo.

Pri sestavljanju resolucije, ki jo je kongres potem sprejel, je sodeloval tudi jugoslovanski delegat in sprejeti so bili vsi njegovi predlogi. Kongres je obsodil gospodarsko blokado kot

sredstvo političnega boja ter vsako politiko, ki deli svet na vplivna področja velikih sil, namesto da bi priznavala pravico malih narodov do samoodločbe in popolne neodvisnosti.

Večina delegatov na konferenci je izrekla željo, da bi bile njihove organizacije zastopane na zborovanju za mir, ki se bo začelo v Zagrebu dne 23. oktobra. Tudi organizator konference je dejal, da bo poslal delegata na to mirovno manifestacijo.

Nove olajšave v Nemčiji

Posebni odposlanec predsednika Trumana Harriman je na povratku iz Perzije obiskal tudi Zapadno Nemčijo in se razgovarjal z zveznim kanclerjem Adenauerjem in ameriškim visokim komisarjem v Nemčiji Mac Cloyem.

Po sestanku z Adenauerjem je Harriman izjavil novinarjem, da je razpravljal o nemški samoupravi in o oborožitvi v okviru „širokega pregleda vseh aktualnih vprašanj“. Toda podrobnih pojasnil o razgovoru nista hotela dati ne Harriman in tudi ne Adenauer.

Harriman se je po razgovoru takoj odpeljal v Pariz, Adenauer pa je izjavil, da je optimističen glede razvoja položaja v Nemčiji. Tudi Mac Cloy je izjavil, da je vesel zaradi Harrimanovega obiska, ker da se je mogel prepričati o tem, kar „tukaj delamo za enotnost Evrope“.

Zavezniška visoka komisija v Nemčiji je objavila besedilo zakona, ki odpravlja ali omiljuje številne omejitve, ki so doslej omejevale nemško industrijsko proizvodnjo. Z zakonom nameravajo olajšati industrijski napredek in modernizacijo proizvodnje. Zakon je neke vrste seznam raznih ukrepov glede olaj-

Odnosi med Sovjetsko zvezo in Kitajsko

Politični opazovalci menijo, da je v zadnjem času prišlo do znatne ohladi v odnosih med Kitajsko in Sovjetsko zvezo. Močan razlog za to ohladi, pravijo opazovalci, je v tem, da Moskva ni izvršila svojih gospodarskih obveznosti do Pekinga.

To potrjuje tudi članek, ki ga objavlja „Pravda“ 26. avgusta. Članek govori o rusko-kitajskih odnosih in podaja cel seznam „bratske pomoči“ v vseh oblikah, ki jo je Sovjetska zveza dala Kitajski.

Med vsemi številnimi oblikami te pomoči ni mogoče zaslediti niti besede o tem, kako Sovjetska zveza izpolnjuje obveznosti, ki jih je prevzela s pogodbo, ki je bila podpisana v Moskvi 14. februarja 1950. Pogodba je med drugim predvidevala, da bo sovjetska vlada dala Kitajski kredit v vrednosti 300 milijonov dolarjev, s čimer bo Kitajska plačala elektrotehnično, metalurško in sploh industrijsko opremo, rudniške naprave, železniški material in drugo, kar bo morala kupiti v Rusiji. Kitajska bi morala začeti odplačevati dolg in obresti leta 1954 v surovinah, čaju, zlatu in ameriških dolarjih.

Članek v „Pravdi“ navaja celo vrsto primerov „bratske pomoči“, ki da so jo Kitajski nudili sovjetski strokovnjaki najrazličnejših vrst, vendar sploh ne omenja gornjih obveznosti. Znano je, da sovjetski tisk vedno z bučno reklamo poroča o vsaki tudi najmanjši pošiljki strojev in naprav v vzhodnoevropske satelitske države. Opazovalci sklepajo iz tega, da Kitajska sploh še ni dobila nobene dobave take vrste.

„Pravda“ na primer omenja pomoč sovjetskih strokovnjakov pri obnavljanju železniških prog Peking—Hankov in Kanton—Hankov, niti z besedo pa ne omenja dobave lokomotiv, vagonov ali drugega železniškega materiala. Kitajski rudarji povečujejo produktivnost svojega dela s posnemanjem sovjetskih metod, pravi „Pravda“, ne govori pa o uporabi sovjetskih strojev v kitajskih rudnikih. Podoben primer je pomoč sovjetskih zdravnikov pri pobjanju epidemije kuge v neki ne označeni kitajski provinci. „Pravda“ povzdiguje v nebo junško delo itd. sovjetskih bolničarjev in zdravnikov, ne omenja pa pošiljanja sovjetskih zdravil.

Sovjetski imperializem v luči ameriškega tiska

Ameriški liberalni časopis „New Republic“ piše, da Sovjetski zvezi ni do resničnega miru niti do pakta med petimi velikimi silami, temveč izključno do sporazuma o razdelitvi sveta — na sovjetski in ameriški del. Sovjetski predlog za sestaneek petih velesil je samo krinka, za katero se skriva nakana, da se svet razdeli na dva dela.

Gromiko je v nekem zaupnem razgovoru namignil — piše časopis —, da bi Združene države Amerike in Sovjetska zveza lahko med seboj razdelile svet. To tudi pojasnjuje, zakaj je sovjetski poslanec v Washingtonu Trojanovski v časopisu „News“ ponudil Ameriki prijateljsko roko. Moskva ne le da podcenjuje, ampak celo prezira vse narode na svetu, izvzemši Združene države Amerike. Na koncu pravi „New Republic“, da Združene države Amerike odločno zavračajo sovjetsko ponudbo za razdelitev sveta.

Eisenhower bo kandidiral za predsednika ZDA

Prihodnje leto bodo v Združenih državah Amerike spet volili predsednika in je demokratska stranka v državi Oregon, kjer bodo volitve meseca maja, kandidiral generala Dwighta Eisenhowerja. Demokratski poslanec Thomas Mahonny je izročil volilni komisiji listo s 1150 podpisov za njegovo kandidacijo. Ker v Ameriki pristanek kandidata ni potreben, tudi republikanska stranka zbira podpise, da bi na svoji listi kandidiral generala Eisenhowerja. General Eisenhower doslej še ni izjavil, kateri listi bo kandidiral, če pa tega ni izjavil, kateri listi bo kandidiral, če pa tega kateri listi bo kandidiral.

Poljski primanjkuje mesa

Diplomatski dopisnik „Daily Telegrapha“ poroča, da je skrajno zmanjšanje mesnih obrokov povzročilo na Poljskem veliko nezadovoljstvo med prebivalstvom. Uradna propaganda pripisuje krivdo za to pomanjkanje špekulantom in osebam, ki so brez dovoljenja klate živino in jo prodajale, prebivalstvo samo pa je mnenja, da je temu kriv izvoz v Sovjetsko zvezo, kakor tudi dejstvo, da država pripravlja velike zaloge mesa za vojsko. Samo tovarna mesnih izdelkov v Wroclavu namreč izdela dnevno 18.000 ton mesnih konzerv za vojsko.

Washington. — V Washingtonu so Filipini in ZDA podpisale sporazum o medsebojni obrambi. Obe državi sta se v sporazumu obvezali, da se bosta branili pred vsakim napadalcem.

Načrt za dvig evropske proizvodnje

Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC) je sporočila, da je sprejela petletni načrt za povečanje evropske industrijske in poljedelske proizvodnje, ki jo hoče povečati za 25 odstotkov.

Sklep o petletnem načrtu, ki so ga sprejeli na zasedanju sveta ministrov 18 držav — članic OEEC v gradu Muette pri Parizu, ima naslednje glavne cilje:

1. Odpraviti pomanjkanje premoga, jekla in električne energije; 2. okrepiti obrambo posameznih držav — članic; 3. povečati kmetijsko proizvodnjo; 4. izvesti nov načrt za izgradnjo stanovanjskih hiš; 5. zmanjšanje brezposelnosti, ki je zdaj predvsem huda v Italiji (več kot 2 milijona brezposelnih) in Zapadni Nemčiji (skoraj 1 milijon) in 6. zajezi inflacionistično povečanje cen, ki „zavira razvoj proizvodnje, otežkoča napore za obrambo in povzroča veliko socialno nepravilnost“.

Poročilo, ki je bilo o tem izdano, pravi, da ima Evropa velike naravne vire, širok industrijski potencial, obilice specializirane delovne sile in možnost za hitro tehnični napredek. „Popolna mobilizacija teh virov zahteva odločnost, složne napore in politiko, ki

bo slonela na socialni pravičnosti“, pravi poročilo in nadaljuje, da so vlade prepričane, da je politika socialne pravičnosti „bistvena pomena za ohranitev že doseženega in za nadaljnji napredek“.

Oboroževanje, ki ga zahtevajo današnji kritični časi, težko obremenjuje državne finance in plačevalce davkov. Neki nemški list prinaša podatke, ki jih je zbralo finančno ministrstvo Zahodne Nemčije o obremenitvi nekaterih zahodnih držav zaradi oboroževanja.

Najvišji odstotek vseh proračunskih izdatkov predstavlja izdatek za oboroževanje v Združenih državah Amerike. Za ZDA prideta Velika Britanija in Francija. Precej za njimi so skandinavske države, Belgija in Italija. V državnih proračunih za leto 1951 ali finančno leto 1951-1952 predvidevajo posamezne države za oboroževanje naslednje izdatke v milijonih v domači valuti:

Velika Britanija	1.490
Francija	743.000
Italija	450.000
Belgija	12.521
Holandska	1.500
Švica	720
Danska	525
Norveška	700
Švedska	1.260
ZDA	52.510

Za kritje vojaških potreb je bilo treba zvišati davke posameznih držav. Finančni ministri so si pomagali z uvedbo najrazličnejših davkov ali s povišanjem obstoječih. Tako n. pr. so uvedli poseben davek za izvoz lesa, celuloze in podobnih proizvodov na Norveškem in Švedskem; na Angleškem in Holandskem so odpravili razne popuste. Na Danskem so uvedli obvezno štednjo, na Švedskem 10 odstotkov investicijski davek. V Švici proučujejo vprašanja, kako bi davke spravili v sklad z gospodarsko konjunkturo; podjetnikom bi Švica vrnila del

OPOZORILO

obiskovalcem prireditve „Miklova Zala na zgodovinskih tleh“

Za obiskovalce iz drugih krajev so naslednje prometne zveze:

Vlak, ki pelje ob 15.20 uri iz Pliberka oziroma ob 14.20 uri iz Železne Kaple, ima ob 18.15 uri zvezo iz Celovca v Podrožico, kamor prispe ob 19.22 uri.

Iz Beljaka pelje vlak ob 18.12 uri in prispe ob 19. uri v Podrožico, kjer bodo za vsak primer čakali domačini-vodiči, ki poznajo pot v Svatne.

Obiskovalce, ki se pripeljejo z avtobusi, bodo vodiči čakali pred Narodnim domom v št. Jakobu, kjer je avtobusna postaja. Za kolesa pa bo preskrbljen prostor v neposredni bližini prireditvenega prostora v Svatnah.

Po prireditvi v Svatnah bo skupen odhod v št. Jakob, kjer bo v Narodnem domu ljudska veselica z godbo.

PO ŠIRNEM SVETU

New Delhi. — Uradno so sporočili, da je bil letošnji pridelek žit v Indiji za 4 milijone ton manjši kot l. 1950.

New York. — Tovarna „Westinghouse“ je objavila, da bo te dni končala rentgensko aparaturo za bolnico v Risnu v LR Črni Gori. Bolnico v Risnu so zgradili s prispevki Američanov jugoslovanskega rodu, ki že dalje časa živijo v ZDA.

Pariz. — Splošna deklaracija ministrskega sveta za evropsko gospodarsko sodelovanje poudarja, da se brezposelnost v Italiji, kjer je čez 2 milijona ljudi brez dela, lahko reši le z izsegljanjem v druge države.

Zagreb. — V 195 sezonskih letovisčih v Hrvatski je letos brezplačno preživel svoje počitnice po 15 do 20 dni nad 80.000 otrok iz vseh krajev LR Hrvatske, Slovenije, Srbije, Bosne in Hercegovine, Vojvodine in Makedonije. Razen teh je počitnice na Jadranu preživel tudi nekaj skupin otrok iz tujine — okoli 100 gradiščanskih Hrvatov, okoli 400 otrok iz Tržaškega ozemlja, in manjše skupine otrok iz Francije, Švice, Belgije in Amerike.

New Delhi. — Po nepopolnih podatkih je v Indiji čez 90.000 indijskih delavcev v juliju sodelovalo v 144 stavkah za izboljšanje življenjskih pogojev.

Pariz. — Predsednik ministrskega sveta organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje, nizozemski zunanji minister Stikker, je na tiskovni konferenci izjavil, da se je zapadno-evropska industrijska proizvodnja v zadnjih treh letih dvignila za 45 odstotkov, a kmetijska za 25 odstotkov, kar je omogočilo povečanje izvoza za 91 odstotkov.

Britanske železnice

Predsednik britanske prevozne komisije lord Huroomb je nedavno opozoril na znatno povečanje učinkovitosti britanskih železnic. Dejal je, da prevozniki danes britanske železnice s približno istim številom osebja eno tretjino tovara več kot v letu 1938. Nadalje se je v zadnjih treh letih znatno izboljšala tehnična učinkovitost ter so dosegli razne prihranke v železniški upravi in pri obratnih stroških. Statistika o prevozu ene tone blaga na eno miljo za vsako uro in na eno lokomotivo je naslednja: 461 ton na miljo v letu 1948, 542 ton v letu 1949 in 578 v letu 1950; to je 25,4 odstotkov več kot pred vojno in 6,6 odstotkov več kot v zadnjih dveh letih.

Prežihov Voranc:

Podoba Miklove Zale

Pred skoraj pet sto leti so Turki prvič udarli na Koroško in opustošili Ziljo, Rož in Podjuno. Takrat je nastala ljudska pripovedka o Miklovi Zali, lepi slovenski deklici. Naše slovensko koroško ljudstvo si je v njeni podobi ustvarilo lik plemenitosti, ljubezni in zvestobe do domačih ljudi in do rodne zemlje. V njeno podobo je naše koroško ljudstvo vložilo vse tiste občutke, želje in hrepenenja, ki je njega samega navdajalo do svoje lepe, male domovine. Od takrat je Miklova Zala simbol vseh koroških Slovencev vse do današnjih dni. Miklova Zala je večna, živa vera koroških Slovencev v pravico, v zvestobo, v ljubezen do domovine in v končno vstajenje. Po velikem, dolgem trpljenju, po sužnosti, po razočaranjih nad izdajalci, bo napočila odrešitev, sončni dnevi, vstajenje in svoboda.

Povest o Miklovi Zali, veliki koroški trpink, živi že pet sto let. In vseh teh dolgih pet sto let se je podoba Miklove Zale v srcih koroških Slovencev vedno bolj izpopolnjevala. Njeno pravično življenje se je stapljalo z resničnim življenjem koroških Slovencev. To je bilo življenje zatiranih, brezpravnih in trpečih ljudi. V zadnjem stoletju je bil jarem sužnosti koroških Slovencev najtežji. Ker razna uspalna sredstva niso zadostovala za uničenje tega ljudstva, je sledil okrutni ponemčevalni pritisk, da bi se to ljudstvo čim prej raznarodilo. Ali niti šola, niti tuja uprava, niti socialna odvisnost niti gospodarski pritisk niso mogli doseči tega imperialističnega cilja. Ta germanizatorski pritisk je dosegel svoj vrhunec v fašistični sužnosti zadnjega desetletja. Fašizem je koroškim Slovincem napovedal uničevalno vojno. Ako hoče uničiti ves slovenski narod, morajo najprej pasti koroški Slovenci. Začelo se je izseljevanje z rodne grude, ubijanje in zapiranje najboljših sinov in hčera našega ljudstva. Fašizem je hotel streti, uničiti tista srca in tiste možgane, v katerih je večno živela Miklova Zala. Fašizem je hotel uničiti samo Miklovo Zalo. In kakor so nekdanje odvlekli njo Turki v tujo deželo, tako je sedaj fašizem vlačil iz dežele tisoče in tisoče Miklovih Zal. Le, da Turki takrat tega niso delali zato, da bi našo

vensko ljudstvo živelo in dihlo, najsi bo doma ali na tujem po ječah in taboriščih, povsod je rastle njegova vera v zmago pravice nad krivico, v končno vstajenje. Nazadnje je ta vera postala en sami veliki plamen, ki ga ni bilo mogoče več zadušiti. Čeprav je slovenski narod majhen in je bil stisnjen med dve fašistični državi, ki sta zahtevali njegovo smrt, se je ta narod skupaj z bratskimi narodi Jugoslavije

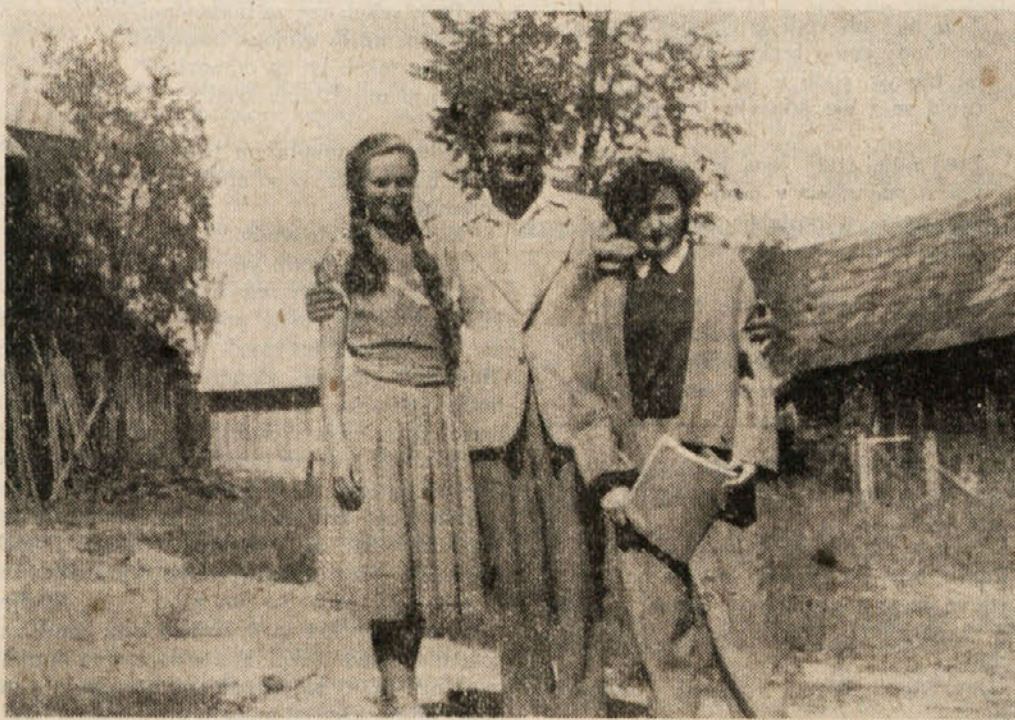
uprl in začel borbo zoper fašizem in njegove domače pomagače. Slovensko ljudstvo je zapustilo svoja polja, svoje tovarne in svoje urade, prišlo je za puško in je šlo v boj zoper fašizem. Kakor smo bili majhni, smo v tem boju postali veliki, eden največjih narodov v Evropi. In veliki nemški narod je postal sramotno majhen, ker je hotel živeti od krivice in od solz drugih narodov.

Tudi koroški Slovenci, ki so ostali zvesti Miklovi Zali, so kakor ostalo slovensko ljudstvo šli v boj proti fašizmu. Vedeli so, da mora enkrat pravica zmagati nad krivico. Vsa zvesta srca Miklovi Zali napolnila Peco, Obir, Košuto, Jepo in Svinjo. Miklova Zala ni bila več le ena sama deklica, v isto podobo se je združilo vse koroško slovensko ljudstvo. Skupaj s celim slovenskim narodom, skupaj z vsemi drugimi jugoslovanskimi narodi in skupaj z vsemi narodi v Evropi in na celnem svetu, ki so se borili proti fašizmu, smo se tudi mi koroški Slovenci uvrstili med pošteno napredno človeštvo. Pokazali smo celemu svetu, da smo mi del slovenskega naroda in da pripadamo k njegovi celoti.

In tako smo tudi mi dočakali dan zmagе pravice nad krivico, dočakali smo dan, ko je ljubezen zmagala nad sovraštvom in zvestoba nad izdajstvom. Podoba Miklove Zale je napolnila naša srca v vsej svoji čistosti.

Zrtve, doprinešene za to veliko zmago, so na Slovenskem že poplačane. Tam je ljudstvo dobilo vso moč v svoje roke. Nihče mu ne zapoveduje več in nihče ga ne ovira več v njegovem življenju. Le na Primorskem in na Koroškem še ni končana doba trpljenja. Fašizem je vojaško uničen, a ni še iztrebljen iz vseh src. Še živi sovraštvo, še živi krivica, Miklova Zala mora še trpeti, mora še doprinesati žrtve za končno zmago pravice nad krivico.

A tudi ta dan bo napočil. Mi ga strnjeni čakamo, da stopimo s Slovenci iz drugih dežel na skupno pot, ki nas bo končno pripeljala v deželo sonca in lepote, v čas lepše in srečnejše bodočnosti. Mi smo otroci Miklove Zale in verujemo v njeno podobo in njeno odrešitev. Ta naša vera je tako velika, da bo premagala tudi še vse zadnje ovire in težave.

Zala — Mirko — Almira

Josip Jurčič

Hči mestnega sodnika

„No, kako srečo ste imeli sinoči? Ali ste jo videli, svojo golobico, in kako ste ji na srce govorili?“

Tako je vprašal Auerspergovce drugo jutro, pri zajtrku sede, svojega prijatelja in gosta, ki je ravno v sobo stopil.

„Slabo srečo sem imel,“ odgovori oni ter se usede njemu nasproti. „Za boga in svetega Marka, to je prva ženska, pri kateri mi vedno spodleti. Če mi kakov starec navzkriž ne pride, že me čaka druga nesreča. Ali da naravnost povem, prav to, da se mi vse upira, spodbuja me, da ne odjenjam, dokler ne dosežem svojega namena.“

„Kaj pa je bilo sinoči? Ali niste govorili z njo?“

„Da, komaj sem jo bil do okna sklical, zaslisi hrup konec vrta, kjer sem bil svoje spremljevalce pustil. Nekaj teh mestnih mačkov nas je bilo zasledilo in povem vam, da je bila reč bolj resna, kakor sem si mislil, da bi utegnili biti. Zares, jaz nisem verjel, da bi imeli ti ljudje toliko srca, da bi se nas lotili. Pet pravih mož sem imel, pa sem se moral vendar odtegniti.“

„Kdo je bil z vami?“

„Da, tukaj pa ne vem, kako bi vam odgovoril. Bojim se vas. Pet vaših mož sem bil vzel s seboj. Vprašati vas sinoči že nisem mogel in mislil sem si, da bi mi gotovo tega ne odrekli, posebno ker vas poznam, da po svoji navadni dobroti vsakemu pošteniaku radi pomorete.“

„To ni nič, saj ste menda vse prignali nazaj.“

„Želel bi, da bi vam mogel pritrditi, ali škoda, da ni tako. Meščanov se je bilo toliko steplo, da smo bili v zadregi in eden izmed vaših, ne vem, kako mu že pravite, ostal je na mestu, bojim se, da mrtev!“

Od jeze je potem Jurij s Turjaka zardel, svojo visoko postavbo sklonil in molče koračil po sobi gor in dol.

„Mrtev! — Eden mojih ljudi? Jaz, deželni glavar, bi dal meščanom, tem cunjarjem, svoje hlapce pobijati? — Povejte mi, zakaj so vas prijeli; ali ste vi začeli?“

„Za tatove so nas imeli, kakor se mi zdi. Tudi menim, da ne ve razen deklice živa duša v mestu, po kakem potu sem pravzaprav hodil.“

„Že dobro! Dasiravno nisem hotel prezgodaj v osir drezati, pride mi vendar dobro, ka-

kor je prišlo. Lep izgovor imam zdaj in lahko mi bo, mestu malo na rep stopiti.“

Strežaj pride v sobo in naznanja, da se je mestni sodnih Sumerek oglašil proseč, da bi smel s poglavarjem govoriti.

„Pripelji ga gor!“ Ko služabnik odide, pravi Turjačan svojemu tovarišu: „Glejte, kakor nalašč in ravno v pravem trenutku mi prihaja.“

„Veste kaj, midva imava oba opravke s tem sodnikom, vendar moj je jako različen od vašega. Zato mislim, da bo bolje, če jaz odstopim in se vidva v tej reči sama pomenita,“ reče Ciriani.

„Kakor vas je volja. Lahko se tu v stransko sobo odmaknete in slišali boste, kaj in kako mi bo človek tožil vaše in moje grehe.“

Ko je bil potem deželni glavar sam, se je usedel zopet na stol, popil polno kupo vina in jezno čelo nagubančil. Nekaj hipov in sodnik je stopil v sobo. Bil je v svoji dolgi sodniški obleki, ki je jako pristajala resnobnemu obnašanju, ki je pričalo, da si je mož dobro v svesti svojega častitljivega poklica in poštenega značaja. Bodisi da je Auersperg zdajci domislil se, kako nevarnega in modrega nasprotnika svoje in svoje hiše prevzetnosti ima pred seboj, ali pa ga je vodilo neko naravno čustvo, ki nehoti spoštovanje do močnejšega duha zbujala, naj bo to ali ono — vstal je veliko bolj prijazno, kakor si je morda domisljal, in šel do srede sobe sodniku naproti. Na vprašanje, kaj bi tu želel, pravi sodnik:

„Najnaprvo, milostljivi gospod, naj povem, da sem tukaj kakor pooblaščenec, ki ne prosi in ne govori zase, ampak za naše staro in častito mesto.“

„To si lahko mislim; nadalje! Povejte, kaj prosi mesto od mene? Sicer je imelo navado od Auerspergov terjati in tožiti jih okoli vladarja.“

Sumerek je pač čutil, kam to pika. Ker je v prejšnji pravdi z Auerspergi posebno on detako naravnost dal, kakor je dobil, pa premislil si je in dejal samo: „Gospod poglavar! Mi meščanje za pravico vselej najprej prosimo, zato tudi danes. Mislimo pa po svoji naravni pameti, da pravico tudi terjati ima vsak dovoljenje od boga, ki je enako pravičen za vse.“ Deželni poglavar se nato glasno zasmije.

„Kakor šele zdaj vidim, je ljubljansko mestno ljudstvo iz vas meniha skazilo, zakaj če se zelo ne motim, ste mi prišli pridigo delat. Pa

da boste videli, da je bil moj učenik svete vere ravno tako moder, če ne bolj, ko vaš, vam povem, da nimamo vsi ljudje enakih misli o pravici. Zdi se mi, da je bog sam ene ljudi više postavil ko druge, da je v četrti zapovedi pokorščino zapovedal (katere bomo Ljubljancane šele naučili), da ni nikjer dovolil, da bi se nizko ljudstvo povzdigovalo, in še marsikaj, kar vam bom potlej povedal, kadar boste to dobro premislili. Zdaj pa povejte, kaj bi vendar radi!“

Sumerek je težko zakrival nevoljo. Moško je uprl oči v glavarjev obraz, kakor bi se mu nevedno zdelo na zasmehovalne besede odgovarjati, in dejal mirno: „Gospod, vas je naš milostni višji gospodar in vojvoda postavil za varuha in svojega namestnika v deželi in sosebnosti v njenem glavnem mestu. Včerajšnjo noč pa je nekaj vaših ljudi nepokoj delalo po mestu, eden izmed njih je celo čez zid v zaprto mirno meščansko hišo plezal. Tudi so se naši straži z orožjem v roki ustavljali in tako

(Nadaljevanje na 4. strani)

Jaka Špicar
avtor igre „Miklova Zala“

deželo poturčili, ampak zato, da bi si nagrabili bogastva. V toliko je bil nemški fašizem še slabši od Turkov.

Ali zgodilo se je drugače, kakor so si to zamislili fašisti. Vera v zmago pravice in v rešitev izpod fašističnega jarma je zaživela v srcih tisočih Miklovih Zal širom naše Koroške, širom vse slovenske dežele. Kjer koli je slo-

Ljudska:

KOROŠKI REJ

Godci, stopite na plano,
puške v roke pa za mano,
da naša Koroška bo vstala,
in Zilja in Miklova Zala,

Miklova Zala bo vstala,
Zilja prosto zaigrala.
Koroška svobodna bo, hej!
Dro, godci, zagodimo rej!

Turški poveljnik — Iskender

Ivan Cankar:

Lepa naša domovina

Zadnjič sem videl na cesti oddelek infanteristov; marširali so proti kolodvoru. Dež je lil curkoma; škornji so se jim vdiral globoko v razmočeno blato, ki je škropilo do kolen. Ni bilo več zgodaj, morda že deveta ura dopoldne; ali dan je bil pustemu mraku podoben, ves siv in mrzel.

Vojaki niso marširali sami; ob obeh straneh kolone so korakali — trop, trop, trop — moški ženske, otroci. Lilo je od njih, kakor da bi cunje izžemal, blato je škropilo otrokom do pasu in do obraza. Oglasil se je krik ženske, zahtel je otrok — ali dež je lil dalje, blato je škropilo dalje, kolona je stopala dalje, trop, trop, trop...

Videl sem vojaka, visokega, močnega moža; njegov hrbet je bil na rahlo sključen, tisti hrbet, ki je nosil že devetkrat težje tovore nego je vojaški tornister. Njegove roke so bile črne in težke; bil je morda kovač. Poleg njega je stopala s hitrimi, drobnimi koraki ženska, ki je bila za glavo manjša od njega; segala mu je komaj do rame. In za roko je držala ženska mladega fanta, ki je trudoma in joka tekel za njima ter neprestano zaostajal.

Mož se je po strani ozrl in je takoj umaknil pogled.

„Vrni se!“
Ženska je vzkliknila, zgrabila ga je za rokav.
„Ne jaz... ti se vrni!“
Pogledal je v tla in bled je bil.

„Saj boš dobila osem in šestdeset vinarjev na dan in Francek... Francek... Francek širi in trideset...“

Zajokala je na glas, potegnila fanta za seboj, da se je spotaknil ter padel na kolena v blato.
„Še to naj vzamejo... še tisti Judežev denar...“

Videl sem vojaka, moža, ki se mu je na pre-starem obrazu poznalo, da je sedel dolga leta v delavnici; taki ljudje so stari, preden so bili mladi. Šel je s tistim mirnim, težkim korakom, kakor je hodil zjutraj ob sedmih v tovarnico. Morda je celo pozabil, da ima tornister na hrbtu. Z obema rokama pa se ga je oklepal pod pazduho star, suhoten človek, ki se je trudil, da bi stopal po vojaško. Govoril je hitro in veselo in neprestano mu je teklo iz oči po obedevh licih.

„Saj tudi jaz, Jan, pred tridesetimi leti... o, krepki fantje smo bili... vriskali smo, pravim... tudi jaz, glej, Jan... o Jan moj, Jane, Janjeki!“

Kakor da bi z nožem udaril, tako je planil krik iz njegovih ust.

„Oče... saj boste dobili na dan osem in šestdeset vinarjev in povrhu še...“

Ali oče ga je pogledal z očmi, ki so bile vse zakrvavele.

„Jan...“
Videl sem vojaka, zelo čokatega, plečatega moža; poznalo se mu je na opaljenem obrazu, da je vaje sonca in burje in vsega hudega. Morda je bil iz okolice, kmečki sin. Kraj njega

Narodna:

Jaz sem Kranjčičev Jurij

Jaz sem Kranjčičev Jurij,
Marička, odpri duri, ha, ha!
Sem čeden fant,
k'mam ves nov gvant!

Pa mam'ca odpre duri,
jo Jurij koj odkuri, ha, ha!
Ti čedni fant,
k'maš ves nov gvant!

Škrjanč'k se v zrak vzdiguje,
se fantu posmehuje: ha ha!
Doma bi ostal,
pa bi bil zdrav!

je stopala postarana ženska z zgrbljenim obrazom; tudi njena obleka, do pasu blatna, in pisana ruta na glavi je razodevala kmetico.

„Zdaj pa je čas, mati; vrnite se domov pa z bogom!“

Molčala je in je strmela vanj, kakor da ga vidi prvo in poslednjo uro. Z rute ji je lila dežnica na obraz in na lase, ki so se sprijemali na čelu.

„Vrnite se, mati, daleč vam je do doma... saj boste dobili na dan po osem in šestdeset vinarjev...“

Njena ozka brada je vztrepetala pod zgrbljenimi ustnicami in jaz nisem vedel, če je bila dežnica ali če so bile solze, kar je teklo brez nehanja preko velih lie ter kapalo na prsi... Videl sem jo še enkrat, pred kolodvorom. Tam so bili zastavili ograjo, branili so spremljeval-

cem pot. In stali so vsi ob ograji, dolg špalir, moški, ženske, otroci. Preko prostranega dvorišča je marširala kolona... trop, trop, trop... Delaj, delaj, dekle pušelj za to rajžo žalostno! Pisana ruta kmetice se je nenadoma vzdignila

Vida Taufer:

Pomlad

Glog se razcveta gori na planjavi,
podgrivke so se znova k nam vrstile,
spominčice sinjino so razlile,
boječe gledajo čez svet sanjavi.

Kraj njih ob vodi gruča deklic dela,
obrežno zemljo bodo prekopale,
na travnik vodo v jarkih napeljale,
drobi se z ust popevka jim vesela.

Pred njimi stara žena je obstala,
vsa srečna gleda v jasna, mlada lica,
zdaj sanje ji postajajo resnica,
motiko prime, z njimi bo kopala.

Glog pa razpenja svoje bele veje,
ob njem podgrivke venomer čvrčijo,
ubirajo pomladno melodijo,
a nebes nad zemljo se smeje, smeje.

iznad špalirja — koščene, stare roke so se s čudno močjo oklenile ograje, vzdignile so telo.

„Joj meni!...“
Kolona je izginila za sivim poslopjem.
Kam greste, fantje, kam je vaša pot?
Starec me je pogledal z rdečimi od pritajenih solz razpaljenimi očmi in se mi je zasmel v obraz.
„Domovino branit, gospod, domovino branit!“

Slišal sem ob istem času govor debelega gospoda. Dolg govor je bil, meni pa se je zdelo, da slišim eno samo besedo: Domovina, domovina, domovina...

„Lepa naša domovina... čast in blagor naše domovine... vse za domovino... kri do zadnje kaplje za domovino...“

Ko je nehal in je bil truden, sem vprašal soseda:

„Kdo je ta spoštljivi in debeli gospod?“
Sosed se je nasmejal in je odgovoril:
„Troje hiš ima v mestu in tudi zunaj mesta lep kos domovine; sinovi pa so mu preskrbljeni tako varno, da ne bodo marširali!“

„Pa je rekel: vse za domovino!“
„Saj ni mislil svojega bogastva!“
„Pa je rekel: kri za domovino!“
„Saj ni mislil svoje krvi!“

Pojdem in povprašam tiste, ki so marširali skozi blato, tiste, ki so nosili tornistre, ter njih spremljevalce:

„Kje je vaša domovina?“
Pa bodo odgovorili po vrsti:

„Lani je nemška zemlja pila mojo kri, terjala moj davek; letos pije in terja avstrijska zemlja; čez leto dni morda bom služil Ameriki. Moja pot gre tja, kamor ukazujejo tisti, ki imajo domovino in oblast. Od fabrike do fabrike, iz rudnika v rudnik, s polja v mesto, od dežele do dežele; in nikoli ne vprašajo: kje je tvoja domovina? Vprašajo le: Koliko je še vredno tvoje delo, koliko je še v tvojih žilah krvi? In kadar ni več krvi, ukažejo: Pojdi! Pojdi in išči si domovine, poišči si jo kraj ceste v jarku! Ali kadar se jim zahoče, mi obesijo tornister na hrbet in velevalo: Hiti, umri za našo domovino! Zakaj njih je domovina in njih je oblast! Jaz sejem in žanjem, branim hišo in polje; ali ne setev ni moja in ne žetev, ne hiša,

Oton Župančič

ZEMLJEVID

Čigava Indija? Komu Bagdad?
Kdo strelja naj, obeša v Teherani?
Kdo nadzoruj moritve po Balkani?
Kam z zlatim ključem carigrajskih vrat?

Razpregel zemljevid je diplomat:
tovore nosijo vsi oceani,
zaklade si grmadijo pristani —
komu zemlje in morja blagodat?

I jaz razganem pred seboj papirje:
glej — rodna zemlja, naša draga prst!
Ko drugi grabijo vse dalje, širje,

boš rod, ki bivaš tod, boš v duši čvrst?
O, kaj bo z vami, vi mejniki štirje,
Celovec, Maribor, Gorica, Trst?...

ne polje. Ti si vprašal, ti nam povej: kje je naša domovina?“

Tako bodo odgovorili vsi tisti, ki so marširali po blatni cesti. Stvar je v redu, pa zapojmo: „Lepa naša domovina...“

Jaz, bratje, pa vem za domovino in mi vsi jo slutimo. Kar so nam siloma vzeli, za kar so nas ogoljufali in opeharili, bomo dobili povrnjeno in poplačano s stoterimi obrestmi! Naša domovina je in bo prihodnost; ta domovina je vredna najžlahtnejše krvi in najboljšega življenja. Iz muke, trpljenja in suženjstva nesčetih milijonov bo vzrasla naša domovina: vsa ta lepa zemlja z vsem svojim neizmernim bogastvom. Teda bode le še grenak in grd spomin te gosposke domovine, na suženjstvu zidane, s krvjo in solzami gnojene, sramota človeštvu, zasmeh pravici...

Drugačno melodijo bo dobila pesem o „lepi naši domovini“! —

Hči mestnega sodnika

(Nadaljevanje s 3. strani)

bi bilo kmalu prišlo do pobojev. Mi meščanje se nadejamo, da se to ni z vašo voljo in vednostjo zgodilo; in da ne bo kaka druga vera med ljudmi nastala, prosim vas, da tiste ljudi kaznujete in za naprej skrbeti blagovolite, da se ponoči mir več ne kali.“

„Hm, to je vse!“ pravi Auersperg. — „Le idite pa potolažite uboge strahopetce po mestu. Jaz sem bolj skrben zanje in za vas, kakor si domisljate. Vso to reč sem že preiskal, pa moram vam povedati, da je vsa drugačna, nego ste jo vi razložili. Vsa krivda pade na vas in vaše meščane. Kajti jaz ne vem, zakaj bi vaši stražniki mojih stražnikov pri miru ne pustili?“

„Ne zamerite mi, da se predrnem ugovarjati: prvič ima mesto pravico, stražo postavljati in nihče drug. To je eden naših privilegijev, ki nam jih je vojvoda slovesno potrditi blagovolil, drugič pa si drznem pristaviti, da, če ljudje čez plotove lezejo, morajo prej veljati za tatove kakor za stražnike.“

„Tudi tukaj vas niso prav poučili, ljubi moj gospod sodnik! Kaj morem jaz za to, če eden mladih in živih mladeničev leze k svoji ljubici?“

Sodnik je prebledel. Vedel je, kam to meri, a odgovoriti ni mogel. Ali je imela njegova hči kaj pri tem? Kako ve Auersperg to? „K svoji ljubici“, saj tako je dejal. Ko bi bila za mesto in za njegovo življenje nevarnost, Janez Sumerček bi bil ostal mož, meščan, krepak in neustrašen. Ko mu je pa le misel o majhni verjetnosti prišla, da njegovo dete, njegova edina ljubezen ne bi bila take čednosti, kakor si je mislil — tu se je tresel in pozabil.

To je menda zapazil tudi Auersperg, kajti posmehljivo je dejal: „Ne zamerite, sodnik! Ni mi v glavo padlo, da se menim o vaši hčeri. Lepa deklica je zares in skoraj vredna, da se plemenitaš ozre po njej.“

„Gospod poglavar“, pravi sodnik jezno, „to so besede, na katere vam jaz ne odgovarjam. Nisem prišel, da bi se mi moje poštenje...“

„Že vem, že vem, kaj imate na jeziku, pa pustiva to reč in zmeniva se dalje. Vi mi niste vsega povedali. Eden mojih ljudi je bil ubit sinoči. To boste pač lahko sprevideli, da jaz svojo veljavo in svojo čast izgubim, če dovolim, da meščanje moje hlapce brez kazni pobijajo. Zato jaz terjam od vas, da mi v štirindvajsetih urah izveste in daste tistega meščana, ki je mojega hlapca ubil.“

„Hlapec vaš“, odgovori sodnik, „ni ubit, dasiravno je ranjen tako, da ne vem, ali bo živel. Pri meni je in, kar mu more ljubezen bližnjega storiti, uživa v moji hiši. Kadar vas je volja, pošljite ponj. Sicer pa vam moram naravnost reči, da ne vem, kdo ga je ranil, in tudi, ko bi vedel, ne bo ga mesto izdalo, ker on je bil med nepokojniki in se na lepo besedo ni hotel vdati.“

„Če v štirindvajsetih urah ne iztaknete, kdo ga je ranil, potem bom jaz sam kaznoval.“

„Jaz prevzamem vso pregreho tistega na svojo vest, ki se mu je ustavljal in ga je ranil.“

„Dobro. Teda bom kaznoval vas. Premislite!“

Rekši mu migne, naj odide. Sodnik se malo pokloni in odhaja reče: „Ne bojim se. Kadar boste prst položili na ljubljanskega sodnika, sprevideli boste, kaj je pravica. Število meščanov ni ravno majhno in vsi ti bodo vedeli, da imajo še višjega gospodarja, kakor je deželni poglavar, tudi ko Janez Sumerček ne bo že več živel in vi ne.“

Zdaj je bilo na Auerspergu, da je barvo sprevrgel. Razkašen se je z eno roko dotaknil zlatega ročnika na bogaču, z drugo kazaje na vrata vpil: „Pes, tam so duril!“

Ko je sodnik zapustil stan poglavarjev je šel naravnost domov, tam dal poklicati nekoliko

Narodna:

Ko dan se zaznava

Ko dan se zaznava,
danica priplava,
se sliši zvonjenje
čez hribe, čez plan.

Zvonovi zvonite,
na delo budite,
ker naše življenje
le kratek je dan.

starih in mlajših meščanov, na katere se je najbolj zanašal. Med poslednjimi je bil tudi naš pošten Simon, ki se je pred vsemi drugimi rotil in kled, da, dokler bo on živel, ne bodo vsi plemenitaši ne lasu izpulili iz glave najboljšemu sodniku, kar jih je Ljubljana imela in jih bo. Konec vsega posvetovanja je bil ta, da so se možje sveto zavezali, svoje stare privilegije proti vsakemu do krvi braniti, tistega, ki je vojaka ranil ne izdati in, ko bi se reči nadalje motale, milostnega vladarja na rabsodbo in pomoč poklicati.

Jurij Auersperg pa je precej, ko je sodnik odšel, s kupico vina jezo splahnil, malo sklen se in smeja se klical tovariša iz stranske sobe.

„Kaj pravite, Ciriani, ali ni bila spoved med menoj in tem sodnikom prav zanimiva? Saj ste vendar vse slišali?“

„Nekoliko, pa iz tega sem presodil, da ste od kraja prav po poglavarstvo govorili, proti

Narodna:

Delaj, delaj dekle pušeljce

Delaj, delaj, dekle pušeljce za to rajžo žalostno! Saj ga bodem naredila z rožmarina zelen'ga, s črno svilo ga povila, s solzami zalivala, za klobuk t'ga bom pripela z eno zlato iglico. Pa te bodo srečevale, pa te bodo vpraševale: Imaš ženo poročeno, imaš dekle ljubljeno? Nimam žene poročene, imam dekle ljubljeno; ona lepa je mladenka — moja prava ljubica.

koncu pa ne po svoji navadni modrosti. Saj veste, da na svetu moramo biti vsi kolikor toliko hinavci. Svojih pravih misli ne smemo vsakemu praviti. Poslednjič naslov, ki ste mu ga nataknil, vem, da je moža hudo razkačil, in to mi boste potrdili, da je eden vaših najnevarnejših sovražnikov.“

„Kaj! Ko bi bil še trikrat nevarnejši, hočem ga ponižati, da bodo on in vsi ljudje enake vrste vedeli, kaj se pravi pravdati se z možmi, ki imajo nekaj imena.“

„Ne zamerite mi“, pravi nato Lah, „če sem prav slišal, žugal vam je, da se pri vodi pritoži, in gotovo veste bolje od mene, da ta Ernest meščanstvo in beraštvo bolj podpira kakor pa može tistega rodu, iz katerega je sam.“

„Vem in, ko bi jaz to babo, Ernesta, dosegel, hotel bi ga z nožem poučiti, česar ne ve. Pa tudi vem, da imam zdaj prav po njem toliko oblast, da tega sodnika v kraj spravim, preden bo utegnil drugam poročati, kaj delam.“

„Kaj, zapreti?“ vpraša Ciriani in oči se mu zasvetijo, kajti nekaj mu je na misel prišlo, kar je ravno njegovim nameram bilo več ko prikladno.

„Kaj je, če ga zaprem! Vzrok se bo dobil prav dober.“

„In potlej je njegova hči...“

„To vam mar, meni nič!“
In še dobro dolgo sta se potem ta dva plemenita moža posvetovala, kaj in kako.

KOLEDAR

5. september, sredo: Lovrencij
6. september, četrtek: Čaharija
7. september, petek: Marko in tovariši
8. september, sobota: Rojstvo Mar, Devica

SPOMINSKI DNEVI

5. 9. 1745 — Rojen v Petersburgu vojskovodja Kutuzov — 1791 Rojen skladatelj Meyerbeer — 1843 Izšla Bleiweisova „Novice“, 43 let po Vodnikovih — 1904 Prva jugoslovanska razstava v Beogradu.
6. 9. 1638 — Avstrija je prvič zasedla Beograd in ga obdržala do 1690 — 1810 V veliki bitki na Varvarinskem polju so Srbi premagali Turke — 1904 Kongres jugoslovanskih književnikov in umetnikov v Beogradu — 1930 V Bazovici pri Trstu ustreljen Bidovec, Marušič in tovariši.
7. 9. 1818 — Rojen v Planini na Notranjskem pesnik in skladatelj Miroslav Vilhar — 1848 V Avstriji sprejeta zemljiška odveza — tlaka in desetina odpravljena.
8. 9. 1841 — Rojen češki skladatelj Anton Dvorak — 1943 Ustreljen v Berlinu češki novinar in pisatelj Julius Fučik — 1943 Kapitulacija Italije.

Koroški otroci na Jadranu

K članku, ki je izšel v „Slovenskem vestniku“ dne 23. avgusta 1951, je sprejel avtor g. dir. Val. Just od gđc. Dore Bosine pismo. Gđc. Bosina je bila medicinka v počitniški koloniji in piše med drugim tole:

„... Danes nas je zapustila skupina iz Slovenije. Koroški otroci so sprejeli svoje tovariše do parnika. Pretresljivo je bilo videti, ko so se poslavljali. Skoro nismo mogli verjeti, ko je bilo toliko solznih oči! Otroci so nato bili danes vsi zelo plašni in potrli. Tolikšno je postalo v tem kratkem času tovarištvo kljub različnosti govorice. Prav žal nam je bilo, da nismo imeli seboj aparata, da bi slikali te mične prizore srčnega slovesa, ko so se solznih oči objemali in poslavljali...“

Te vrste so dokaz, kako se nepokvarjena otroška srca medseboj najdejo in jim razlike jezika niso nobena ovira. Po tej poti bi lahko mnogo napredovali v spravi ljudi in narodov.

NONČA VES

V ponedeljek dopoldne smo na našem pokopališču pokopali Logarjevo, pd. Lucjakovo mater. Lucjakova mati je bila že mesece bolna in je zelo trpela. Končno jo je smrt rešila trpljenja, vendar žalujejo po dobri ženi mož Jožef Logar in po najboljši materi otroci, čeprav že odrasli. Rajna mati je bila dobra sosedica in zaradi njenega lepega značaja in gostoljubnosti so jo v vasi vsi spoštovali in radi imeli. Ob številni udeležbi žalnih gostov so jo položili k zadnjemu počitku. Naj počiva v miru, preostali pa naše odkrito sožalje!

RIBNICA

V ponedeljek zjutraj je v gospodarskem poslopu kmetice Weberni nastal požar in uničil poslopje s krmo in inventarjem. Poslopje je bilo leseno.

Po naši zemlji

V skritih naših Lovankah

In če ti v Dobrli vesi še tako točno opišejo pot čez bližnja polja in travnike v Lovanke, boš to povsem v široki in okrogli pogreznini skrito naselje našel šele, čim se boš nahajal že naravnost sredi vasi. Samo pol si-vega zvonika, ki gleda daleč iz lovanške usedline v široko ravno polje, ti daje približno smer.

Blizu trideset hiš (če števila nisem preslišal) šteje vsa v prostrano kotanjo zakopana, vtopljena vas Lovanke. Vsepovsod ob potih in gorica ti silijo vrelci in močvirja na dan. Mokrotna zemlja in kisa, in gospodarsko obraženi Lovančan je strastno vzkliknil: „Apna, apna dajtel!“ Konec zime se je namreč vršil tu med gospodarji razgovor, ki se je končno izoblikoval v pravi, pravcati vaški parlament, ki je trajal do tretje ure zjutraj in katerega so se udeležili vaščani vseh strank in vseh slojev, od delavcev do ondotnega veleposestnika. „Lastne grobokope smo si izbrali mi kmetje l. 1949, ko smo volili stranke, ki so danes na krmilu“, je dejal eden navzočih gospodarjev. „Kot pajske iz kočev jih bomo vlačili iz hlevov“ (z vodilnih mest namreč), je pripomnil v ogorčenju drug posestnik.

Danes, po trpljenju in mukah težkega polnega dela v soncu in žgoči vročini so se znatno pomirili vsled gospodarske krize pozimi še tako razburkani duhovi v Lovankah. Vsaj še z delom „ne pridejo skupaj“, kaj še, da bi izvedli vse pozimi sprejete gospodarske in politične tako zelo borbene sklepe. In ko ocenjujeva z našim Toplejem letošnje deloma vsled suše oškodovane lovanške posevke in nasade, najdeva še zdaj, konec avgusta, na veliki njivi proti Dobrli vesi že sredi julija požeto, sedaj že povsem črno, rž v izsnopja sestavljenih kopah na njivi. In malo dalje prostran, ves v morje bele divje redkve zadušen posevek prosa, ker ni ljudi, ki bi na veleposestvu delali, ki bi pleli...

Sicer dokaj mehanizirana vas malih in srednjih kmetov v posebnih umski razgibanosti kar dobro gospodari. Naš stari Toplej, nemajneni narodni idealist, ki ve ure pripovedovati iz časa njegovega nekdanjega večletnega bivanja in službovanja med južnimi brati ob morju v Dalmaciji, je pogruntal umetniško, da ob štirih hektarjih obdelane zemlje in enem hektarju gozda ter ob dokupu drv in stelje brez stranskega zaslužka še pošteno preživi sebe in štiričlansko odraslo družino. Ko danes še odhajam iz Lovank, vzbudi mojo pozornost bela, vsa prenovljena cerkva sredi vasi. S košatimi kostanji ob vhodu. „Ali jo hočete videti od znotraj?“

Moram pa iti po ključ k Rutarju“, nekam ponesno in samozavestno de spremljevalec. Čez čas pa se v resnici vrne Toplej iz bližnje hiše, pa ne samo s ključem v roki, ampak tudi z gospodarjem, cerkovnikom, našim naprednim Rutarjem, ki si mogoče šteje malce v čast, da pokaže gostu osebno notranost vaškega svetišča. Pred osmimi dnevi so obhajali svetega Lorenca, pa je vsa notranost božje hiše še v zelenju in vencih. Ob stenah starinske, na steklo slikane podobe, lesen strop divno zrezljan in poslikan. Na zeleno

SVATNE

Toliko zanimanja za našo vas že dolgo ni bilo, kakor je to zdaj, ko pripravljamo veliko kulturno prireditev „Miklova Zala na zgodovinskih tleh“. Miklovo Zalo poznamo sicer že iz prejšnjih časov, saj smo jo v št. Jakobu gledali že približno 50 krat, toda tokrat bo prireditev prvič v zgodovini na zgodovinskih tleh, v krajih, kjer je pred 500 leti živela Miklova Zala. Zaradi tega torej toliko zanimanja za naš kraj.

Le nekaj dni je še do tega, ko bodo Miklov travnik pred cerkvijo napolnili gledalci iz vseh bližnjih in daljnjih krajev, prišli bodo — kakor smo izvedeli — tudi gostje iz Slovenije, Trsta in Gorice, povabljeni pa so tudi zastopniki koroškega javnega in kulturnega življenja. Pri nas v Svatnah se bodo torej zbrali zastopniki vsega slovenskega naroda in predstavniki sosednega avstrijskega naroda, da vidijo in sodoživljajo tisto igro, o kateri je slovenski pesnik — prvak Oton Zupančič ob priložnosti gostovanja šentjakobske Miklove Zale v ljubljanskem gledališču iz svoje brezmejne ljubezni do slovenske domovine napisal naslednje besede:

Ko v turški sužnosti ječala in k svojemu Bogu molila za drage Miklova je Zala, vso dušo mi je razsvetlila. — Kadar me skrb za nas napade in več nikjer ne vidim nade, se spomnim Zale na kolenih, poln zopet upov sem ognjenih in vem: naj pride kar že koli, za nas še zvesta Zala moli.

„Na jpride kar že koli“, Miklova Zala nam bodi visoka pesem najčistejšje domovinske ljubezni, hkrati pa nam naj pomaga graditi most prijateljstva med slovenskim in avstrijskim narodom.

trato okrog cerkvice pa lega opoldanski poletni mir in tišina.

Kljub vročini se premikajo po posameznih njivah še počasne volovske vprege. Kmalu vendar zajamejo naju, mene in tovariša Topleja, visoki prostrani in hladni gozdovi Dobrave, z nešteti posekami in zelenimi ogradami, v katerih ni znakov suše in v katerih se bohotijo še bujno zeleni nasadi repice. Ob številnih vijugah in poteh pa naju skozi ves tihi temni gozd do blizu sinčeveškega polja, spremlja kilometre daleč rdeče vresje, belorumenil, divje in košate vijolice ter trdo zeleno bičje, ki nakazuje tudi v tej zemlji kislost in pomanjkanje — apna.

Medtem pa vstajajo v najinih spominih liki gospodarjev, davnih narodnih veljakov v sosednem Bukovju in Podhomu, katerih sinovi, kakor Zilanov Hanzej l. 1919, so dali nekoč s puško v roki življenje za slovensko narodno stvar na Koroškem. Vernik.

Letni sejem v Pliberku

Kakor vsako leto je bil tudi letos po sv. Egidiju letni sejem v Pliberku, ki mu pravijo tudi „letni jarmak“. Letni sejem v Pliberku je že starodavna stoletna tradicija. Že leta 1393 je dobil Pliberk sejsko pravo in od tega časa se je Pliberk te svoje pravice posluževal. Pliberški letni sejem je zaslovel daleč naokoli. Starejši ljudje se spominjajo, da si mogel v stari avstro-ogrske monarhiji slišati na travniku pliberškega sejma vse številne avstrijske narodnosti. Bila sta dva živahna dneva, ko so prišli ljudje iz vseh vetrov, ki so ponujali in prodajali blago in drugi, ki so kupovali. Iz mnogih dežel takratne monarhije so bile zastopane razne panoge trgovine in obrti. Hrvati in Madžari so prignali mnogo konj in cele črede svinj. Iz Savinjske in Mežiške doline so prignali ovce, ki so jih prodajali kupcem na Tirolsko in celo v Francijo. Iz Hrvaške in Spodnje Štajerske so prignali črede perutnine, posebno mnogo puranov. Ribničani so prinesli in pripeljali jerbese, rešeta in suho blago. Iz Dalmacije so prišli takoimenovani „bratenci“, ki so krošnjariji s svojo drobnarijo. Pa tudi Italijani so naleteli, prišli so brusarji in barantači s brusnimi kamni. Največ živine pa so kupili kupci iz Tirolske in Solnograške. Bila je torej pestra mešanica različnih tipov ljudi in zaradi tega je zaslovel pliberški sejem daleč naokoli, čeprav traja samo dva dni.

Naravno je, da je bil tak le sejem mikaven (Nadaljevanje na 6. strani)

F. S. Finžgar:

Dekla Ančka

(13. nadaljevanje)

Že se je svitalo, ko se je Ančka prebudila. Spoznala je, da se ni odpočila in da je zmučena, kakor od trpljenja. Obsedela je na postelji. Glava jo je bolela, v prsih jo je žgalo. Strahoma je dvignila oči k podobi ob postelji. Gledala je. Njene oči so ostrmele: groza je bila s podobe. Prečista je imela glavo nagnjeno in je bila vsa žalostna.

Ančka ni dvignila prstov do žegnančica. Planila je iz postelje, zbegano zrla po sobi, zagledala steklenico — pekočina v duši se je razpalila v silen ogenj, koleno ji je klecnilo, zgrudila se je k postelji in v kriknila:

„O Marija, o Bog, o moj Bog!“

XI.

Ko je Ančka šla po trske, da bi podkurila za zajtrk, se je plašno ozrla proti hlevu. Bala se je Janeza in kljub temu tako silno želela, da bi ga videla od daleč, da bi mu vsaj s srcem zaklicala: Pomagaj!

Zakaj ne z besedo ne s pogledom bi si ne bila upala. Toda Janezov korak se ni oglasil. Iz hleva je donela Mihovala žvižga: „Je pa davi slančca padla...“

Ančka je bila prepričana, da jo Miha s to

pesmico zasmehuje. Roke so se ji tresle, ko je pobirala s kupa trske, in ni čutila, ko si je zadržala žago v mezinec in je pogledala kri iz prsta. Samo pol naročaja trsak je naložila in bežala iz drvavnice v kuhinjo. Ko je prižgala prvo vžgalico, da bi podkurila, se ni vnelo. Prižgala je drugo in tretjo in stala ter čakala ognja pri ognjišču.

Špela je prinesla golido in cedila mleko po latvicah. Ančki je spet ugasnilo.

„To je kakor narejeno, da se ne vname.“

Špela je vrgla cedilo v kositrno posodo, da je zaropotalo. „Kako si danes nerodna! Čaj, bom jaz!“

Prasknila je vžgalico, plamen se je prijel in švignil.

„Vidiš, zakaj pa meni gori?“

Hitro je šla iz kuhinje, Ančko pa je zbegala edina beseda: Kako si danes nerodna!

„Zakaj mi je to rekla? Zakaj je tako trdo izgovorila danes? Ali že vsi vedo? Moj Bog, v tla se pogreznem!“

Vzela je lonec in ga nalila z vodo. Šele na ognjišču je spoznala, da je hotela naliti mleka. V oči so ji stopile solze in najrajši bi bila pobegnila.

Ko je sedla družina k zajtrku, je morala

Ančka zbrati vso silo, da je kakor sicer veselo nesla skledo na mizo. Bala se je. Ali upanje je bil Janez. On mu že odgovori, ko bi kdo kaj namigoval.

„Ali še ni Janeza?“ je vpraševala Ančka, ko je razdeljevala žlice krog mize.

„Ga ne bo“, je odgovoril Miha, „je že v gozdu. Navsezgodaj me je klical, potem zadel sekiro in šel nad hraste. Ne bi bilo prijetno pri takem gospodarju, jeli da ne, Ančka?“

„Samo da bi se prililil Mokarju, tako gara in vleče. No, ga dobro poznam.“

Ančka je bila hvaležna Špeli za odgovor, ko sama ni mogla reči ničesar, dasi bi bila najrajši Špelo udarila zavoljo take besede.

Po zajtrku je Miha napregel in šel za Janezom v gozd.

Dekli sta šli okopavat. Lukec je pa moral čakati Mokarja, da mu izpreže.

V gozdu pa je takrat pela Janezova sekira. Ko je še pred dnevom prišel do posekanih hrastov, je sedel na parobek in se zamislil. Dolgo je sedel, glava mu je bila težka od grenkih misli, da jo je podpiral z obema rokama. Hipoma pa se je vzbudil, zagrabil toporišče in se lotil prve grče. Strahovito je vihtel sekiro, iveri so letele daleč v pomendrano praproto.

„Ne, tako ne gre. Ne bom je čakal doma in lovil tri leta trdi denar pri Mokarju. Ne stripim. Zakaj greh bodi in sramota in revščina. Vem, natančno vem, da bo tako... Ne. Ne bo tako, ampak drugače. Zato grem, nič me ne obdrži več. Grem, grem.“

Bil je s tako ihto ob debelo grčo, da je sekira švigala po zraku.

„V Ameriki ne vprašajo, koliko dni si delal, ampak kaj si naredil. In jaz vam pokažem, kaj naredi moja moč! Boš videla, Ančka!“

In bil in klestil je dalje, udarec za udarcem je padel na hlo. Svoje misli in sklepe je pribijal na grčo in jeka iz doline mu je pritrjevala: Grem, grem...

Ko je Miha prišel za njim in privezoval konja ob leskov grm ter mu pokladal detelje, je Janezu obtičala sekira v grči.

„Miha?“ je preudarjal Janez s skrbjo.

„Če grem in mu jo pustim?“

Počasi je majal zasajeno sekiro v grči.

„Janez, ali naj tu klestim pri tebi?“

„Tamle“, mu je pokazal na drug hrast in potegnul sekiro iz udarca.

Spet je zamahoval, da Miha niti črnil ni in se je ves v potu gnal za Janezom.

Pred poldnem sta se vrnila Mokarja. Lukec je prijel konja, Ančka je hitela k mami in ji odvezala ruto, polno cvrtja in kolačev.

„Vsa sem trda od vožnje“, je rekla mama in lezla počasi s koleslja.

„Kje so drugi in kaj delajo?“ se je oglasil Mokar.

„Janez in Miha sta v hribu, dekl okopavata“, je hitel Lukec in odpenjal jermenje.

„Da mi ne prehladiš konja, Lukec! Sem gonil!“

Gospodar se je napotil v hišo, za njim mama in ob njej Ančka.

ORIENTACIJA PTIC

Kot letéča bitja, ki morejo hitro preleteti velike razdalje, morajo biti ptice seveda sposobne, da od daleč zopet najdejo zanje življenjsko važne kraje. Ljudje nagibajo k domnevi, da ptič na poletu podobno kakor čebela natančno opazuje pokrajino, nad katero leti, in da se vrne po isti poti, po kateri je odletel. Ker ptiči zelo dobro vidijo in ker morejo z višine pregledati velike razdalje, se nam vsiljuje misel, da bi takšno „orientiranje“ s pomočjo vida domnevali v vseh primerih. V resnici velja to za manjše razdalje, torej za bližnjo in daljno okolico okoli gnezdnega področja. Izkazalo pa se je, da vsaj nekatere stalne ptice ne najdejo več domov, če jih razpošljemo v zaprtih shrambah z vlakom ali letalom in jih takoj izpustimo. Vsi v določeni pokrajini ujeti kragulji, ki so jih izpustili nekaj 100 km daleč od tam, kjer so se izlegli, se niso več vrnili; nekatere so čez nekaj tednov ustrelili ne predaleč od kraja, kjer so jih izpustili; torej se niso prav nič potrudili, da bi spet poiskali domovino.

Na drugi strani nas pogostoma preseneti, da ptiči najdejo domov, kadar je pokrajina, gledana od zgoraj videti čisto drugačna kakor sicer. V berlinskem živalskem vrtu so imeli tri tam izvaljene rjave race. Ti trije ptiči so se nekega dne dvignili na zrak in odleteli na 4 km oddaljeno vodovje, kjer so ostali do noči. Ko se je znočilo, so se vrnili. Pri tem je čudno, da so se ptiči vrnili ponoči čez razsvetljeno mesto po najkrajši poti in vendar nudi pogled na tisoče električnih luči, svetlobnih reklam itd., kakor se lahko prepričamo iz letala, čisto drugačno podobo kakor je ta, ki so si jo živali morale vtisniti v spomin, ko so letele podnevi.

Zelo dobre uspehe so dosegli poskusi z razpošiljanjem ptic selivk. Ujeli so večje število škorcev in rjavogrlih lastovk in so jih ponoči prenesli v pokrajino, ki niso v smeri, v kateri se selijo in ki jih torej niso mogli poznati. Večino izmed njih so kmalu zopet opazovali na kraju gnezdenja in pri tem se je izkazalo, da so ptiči preleteli dnevno nad kakih 120 km, med potjo so torej iskali hrano in večkrat prenočili. Naravnost klasičen primer je obročkana stara vijeglavka, ki so jo imeli v živalskem vrtu v Berlinu. Odpeljali so jo z letalom v Solun (čez 1600 km daleč) in po 10 dneh je že spet sedela v svoji valilni duplini. Pri tem moramo pomisliti, da vijeglavka kakor mnoge male ptice leti ponoči, podnevi pa počiva.

Da bi si ptiči, ki so jih razposlali, morebiti ne zapomnili obratov med vožnjo, so jih na pr. med potjo omamili z etrom ali kloroformom ali so jih v zatemnjeni kletki vrteli na gramofonski plošči, ki se je ves čas vrtela: živali, ki so jih na ta način obdelovali, se niso prav v ničemer razločevale od svojih vrstnic, na katere niso vplivali.

Ptice, ki je lete podnevi, in ptice, ki lete ponoči, torej na primer ptice roparice in prepelice, se razločujejo v toliko, da se ptice,

ki lete podnevi, ozirajo na pokrajino pod seboj in se po možnosti ogibajo negostoljubnim in nevarnim področjem kakor morskim rokavom, visokim gorovjem in brezupnim puščavam. Prepelica, mlakoš in penica pa vihrajo, ko se napravi somrak, skoz noč vedno v isti smeri in letijo tako dolgo, da najdejo proti jutru ali morebiti v mesečni noči primerno pokrajino, ki jim nudi hrano in počitek.

Veliko, še docela odprto vprašanje je, odkod pozna posamezni ptič svojo selilno smer, odkod torej ve, kje je jeseni jug in spomladi

sever. V posameznostih se selilne smeri razločujejo po vrstah v toliko, da lete mnogi izmed naših domačih ptičev proti zahodu in jugozahodu, mnogi proti jugovzhodu in zopet drugi naravnost proti jugu. Pri vseh poskusih razpošiljanja se je izkazalo, da ptiči sicer pogosto uberejo nekoliko drugačno pot, da pridejo v svoje prezimovališče, toda nikoli ne gredo jeseni proti severu ali proti severovzhodu. Nemir ob selitvi povzročajo posebni hormoni in se zato da nemir odpraviti ali okrepiti z določenimi hormoni.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

V četrtek, 6. septembra:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 11.15 Nasveti v življenjskih vprašanjih — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila. Za naše malčke — 16.00 Znani umetniki — 16.30 Otroška ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 do 18.55 Iz svetovne literature — 23.00 Za glasbenega prijatelja.

V petek, 7. septembra:

5.50 Za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 7.15 Pestra glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 11.00 Mali koncert — 11.15 Za podeželsko gospodinjstvo — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 14.30 do 15.00 Poročila, komentarji in sodbna vprašanja — 16.00 Pevska ura — 16.20 Za mladino — 17.10 Popoldanski koncert — 18.00 Kmečka oddaja — 19.15 Koncert iz Evrope — 23.25 Plesna glasba.

RADIO SLOVENIJA

Petek, 7. septembra:

6.15 Pisan glasbeni spored s plošč, vmes gospodinjstvi nasveti — 13.00 V pesmi in plesu širom Slovenije — 14.15 Iz zgodovine slovenske knjige — 18.00 Prireditelji slovenskih narodnih pesmi — 19.10 Želeli ste — poslušajte! — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled Egona Tomca — 21.20 Slovenska komorna glasba — 23.30 Nočni koncert francoske simfonične glasbe — 23.15 Plesi in baleti iz znanih oper.

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vesi vabi

na prireditve šolske mladine, ki bo na malo Gosposojno, dne 8. septembra 1951 ob 14.30 uri v Narodnem domu.

Na sporedu je: otroška igrice

Indija Koromandija

in tudi peli in tamburali bodo otroci.

Udeležite se prireditve mladina in starejši, kjer boste deležni lepega in prigriznega razvedrila in užitka.

Odbor.

Sobota, 8. septembra:

5.25 Slovenske narodne pesmi — 12.00 Novosti iz našega arhiva plošč za ljubitelje operne glasbe — 13.00 Pisan spored lahkih instrumentalnih solov — 18.10 Igra Vaški kvintet — 18.30 Pionirjem bo radio povedal kaj o knjigah v zvezi s 400-letnice slovenske knjige — 19.10 Drobne skladbe velikih mojstrov — 20.00 Slovenske zaljubljene pesmi — 21.30 Zavrtimo se ob veselih zvokih!

Nedelja, 9. septembra:

8.00 Z vedrimi koraki v nedeljsko dopoldne — 9.00 Prenos proslave ob odkritju spomenika na Raščici ob 400-letnici slovenske knjige — 10.00 Slovenska lahka orkestralna glasba — 11.15 Tričetrt ure po svetu — 12.00 Pojo naši najboljši zbori — 13.00 Pol ure za pionirje in cicibane — 13.30 Želeli ste — poslušajte! — 16.00 Lahki popoldanski spored — 16.50 Kmetijski nasveti — 17.00 Stari očka in mamica, pa še nekaj za vaju... — 17.40 Trubarjeva beseda — 19.10 Veseli slovenski napevi — 21.00 Plešite, mi vam igramo!

KINO PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia

Od 7. do 10. septembra:

„SOS, Feuer an Bord“

Peterhof

Od 7. do 10. septembra:

„Die Lady von Shanghai“

Od 8. do 9. septembra:

„Küchen für allen“

Vrba

V petek, 7. do nedelje, 9. septembra:

„Unsterbliche Geliebte“

Velikovec

V sredo, 5. do četrta, 6. septembra:

„Fluch der Vergangenheit“

V petek, 7. do nedelje, 9. septembra:

„Verführte Hände“

Tržno poročilo

V četrtek, dne 30. avgusta, so na celovškem trgu prodajali:

Krompir kg S 1.—; redečo peso kg S 1.30 do S 1.50; korenje kg S 1.50 do S 2.—; kolerabo kg S 1.50 do S 2.—; špinačo kg S 3.—; čebulo kg S 2.80 do S 3.—; česen kg S 8.—; paradižnike kg S 2.80 do S 3.—; kumare kg S —.60; zeljate glave kg S 1.—

do S 1.50; solato kg S 3.—; štranklje kg S 2.— do S 3.50; papriko kom. S —.15; jabolko kg S —.80 do S 4.—; hruške kg S 1.50 do S 4.—; suhe hruške kg S 4.—; češplje kg S 4.—; ringlo kg S 3.—; kurje mešano zrnje kg S 2.60 do S 2.80; pšenica kg S 3.—; oves kg S 2.50; pšeno kg S 6.50; jajca kom. S 1.10 do S 1.20; skuta kg S 8.—; gozdni in cvetlični med kg S 28.—; ajdovi med kg S 22.—; kokoši za zakol kom. S 15.— do S 30.—.

Praktični nasveti

Če nimaš ledu, pa bi rada pijačo naglo ohlajala, napravi takole: natoči pijačo v steklenico ali loščen glinast lonce, ovij ga z vlažno cunjjo in postavi na okno, po možnosti na prepil. Vлага v cunji začne hitro izhlapevati, zaradi česar se pijača znatno ohladi.

Letni sejem v Pliberku

(Nadaljevanje s 5. strani)

za bližnjo in daljno okolico in je te dneve drevelo vse v Pliberk in si lahko srečal kogar koli si hotel. Poleg tega pa je na travniku v obliči preskrbljeno za zabavo z vrtiljaki, gugalnica-mi, cirkusi, variateji, kegljišči, godbo in plešišči, skratka z mnogim, kar vzbuja zanimanje in radovednost. Ljudje so hranili svoj denar že tedne za ta sejem, ker obhod po sejmišču je zapeljiv, vabi te uta točilnica, vabijo te prodajalci kranjskih klobas, miče te to in ono in denar naravnost kopni med prsti. Toda, zdi se, da se denar nobenemu ne smili, ker letni sejem je samo enkrat v letu in prijetno mora biti.

Po prvi svetovni vojni je pliberški sejem mnogo utrpel, ker je postal Pliberk obmejno mesto brez zaledja, kar ima seve na gospodarsko stanje Pliberka in okolice neugodne posledice.

Za letošnji sejem se je tržni odbor potrudil z vsakovrstno reklamo v časopisih in s plakati, da bi tradicionalni sejem spet dvignili, ker imajo interes na tem, da prinesejo ljudje denar v Pliberk.

Mogoče je reklama nekoliko le zalegla, ker v nedeljo popoldne se je gnetlo prav mnogo sejmarjev po travniku, pivske ute so bile polne, na plesišču so se potili pari in zaradi lepega vremena je bilo razpoloženje, ki je trajalo pozno v noč, prav izborna. Vsakdo je prišel v nedeljo na svoj račun, posebno mladina in zaljubljeni pari in oni, ki radi zaporedoma praznijo kozarce. Drugi dan, v ponedeljek, pa je bil obisk mnogo slabši. Nekoliko je tudi negotovo vreme oviralo številni obisk. Ponedeljek je posvečen trgovanju. Za kupiti je bilo vsega v izobilju, vendar, ne da bi morda manjkalo veselja do kupovanja, je bila kupna razgibanost zelo mlačna. Nezmogljiva draginja in pomanjkanje denarja na kmetih je vzrok, da je marsikatera želja ostala neizpolnjena. Živine so prignali prav malo, kakih 8 repov. Te so menda vse prodali. Omembe vredna pa je bila razstava Zveze slovenskih zadrug, ki je vzbujala prav mnogo zanimanja.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

„Ali si dobro gospodinjila?“ je vprašala Mocarica Ančko, ko je v kuhinji razkladala kolače.

„Dobro, mama.“

Mocarica jo je pogledala in ni ji ušla rdečica, ki je zalila dekle.

„Prav,“ je rekla in se namuznila. „To je tvoje, Ančka, drugo spravi.“ Gospodinja ji je dala kos kolača.

Nato je pogledala na ognjišče, dvignila nekaj pokrovk, zadovoljno pokimala ter šla gor.

Ko so se zaprla za njo vrata, se je Ančka sedla vsa žalostna na klop.

„Moj Bog! Namuznila se mi je. Z lic mi bero greh. Ohi!“

Z rokami je zakrila obraz.

Tako je Ančki potekel teden, pust in nemira poln. Kadar se je kdo zasmejal in ga je slišala od daleč, se je preplašila. Če jo je nagovorilo dekle in jo vprašalo, kako ji je, je sodila, da jo nalašč draži. Nekega večera je prišla njena mati k njej. Semensko pšenico je kupovala. Ko je Ančka začula v kuhinjo njen glas iz veže, se je tako prestrašila, da je zbežala v kamro in se hotela zakleniti pred lastno materjo. In vendar ji ni nihče ni rekel žal besede, niti Miha, ki se ga je tako bala. Edino z Janezom bi bila rada spregovorila tajno besedo. Zato ga je čakala in hrepenela po njem. Toda vselej, kadar se je približal trenutku, je zbežala pred njim in se ga ognila. Opazila je, da Janez ves teden dela z nekim nemirom, s silo in izredno močjo, kakor bi hotel narediti za dva. Če je kosil, je zamahoval v najširši red, če je odna-

šal voz, ga je vrgel ob tla kot igračo, če je zavpil nad konji, je bil njegov glas zadirčen. Če je zagledal od daleč Ančko, je natančno slišal, kako je klicalo za njim njeno srce; ali on se je okrenil in šel ter pribijal ob tla z nakovanimi podplatmi: „Grem, grem — Ančka, zavoljo tebe grem.“ Če je pa ni videl nekaj ur, jo je iskal, si izmislil vse mogoče prilike, da ga je zaneslo delo tja, kjer je videl vsaj njeno ruto na glavi, njeno krilo skoz špranjo vrtno ograje. In vselej takrat je kipel v njem proti Ančki, da ji razodene svoj sklep; toda ni ga še mogel.

Prišel je dan pred malim šmarnom. Na fari je slovesno potrkavalo delopust. Ančka je zavezovala na vrtu endivijo. Ko so zadoneli prvi zvoki iz zvonika, se je Ančki utrjala nitka, s katero je ovijala zelene liste. Pretrgana končica je obdržala v roki in se zamislila. Glasovi zvonov so se točili čez polje, nad vasjo v hrib in ginili v daljavo. Ančka je prisluškovala, kako se je vetrič igral z zvoki zvonov, kipeče in glasne zanašal na vrt pa jih glušil in zatapljal, da je donelo kot daljna, tiha harfa. Ančka se je nenadoma stresla, končica niti sta ji padla iz rok.

Rdečica jo je zalila. Ko so prsti vezali nitko, so drhteli. Zvonovi so poklicali njeno dušo: „Pridi, nesrečni otrok!“ Ančki se je začrtala resnoba v lice, ki se ni zjasnilo ves večer.

Šmarnega jutra je Ančki že gorela luč, ko je zvonilo dan. Samotna se je napotila skoz vas. Nikogar ni došla, nikogar srečala. Komaj se je toliko svitalo, da je videla sivo pot med vrtovi

in hišami. Ko je prišla iz vasi, so se pokazali mračni obrisi farne cerkve. Skoz okna je žarela rdeča luč. Ančko je obšla trudnost, da bi bila najrajši sedla na kanton ob cesti. Spomnila se je, kako je druge kratki poskočno in lahko hodila to pot. Domislila si je misijona in tiste slokega, bledega pridigarja. Za vrati je stala med dekleti. Misijonar je govoril o grehu, o nemiru, ki ga rodi, o božji jezi, o bridkem trpljenju Kristusovem zaradi greha. Vedela je, da njeno srce ni nič razumelo pridige, a se je čutila, ko je videla, da so si moški otirali solze, njej pa je bilo, da bi se smejala. To jutro so ji pa prišle te besede naproti od cerkve in so jo spremljale. Srce se ji je stiskalo, noga je bila težka in z belo rutico si je potegnila čez oči. Hrepenela je k cerkvi in vendar se je bala tiste rdeče lučke, ki je gledala skoz okna. V neutolaženih željah in neznanem strahu je romala sama sredi polja. V njenem srcu se je budilo spoznanje kakor zgodba o paradižu in kakor začetek križevega pota.

Pritisnila je na težko kljuko v cerkvenih vratih. Pošlo je v ključavnici, ko je udarilo železo ob železo. Po cerkvi je votlo zadonelo. Do mozga ji je šinil ta neznan glas v visoki praznini. Še nikoli ni stopila v čisto prazno, temno cerkev. Po prstih se je bližala misijonskemu križu, pred katerim je gorela luč, ki jo je videla iz daljave. Pokleknila, skoro zgrudila se je na klečalnik. Poiskala je molek, začela vero — ali tako prazne so se ji zdele besede, tako mrtve, da je ovila molek okrog

sklenjenih rok, dvignila oči v kronano glavo Zveličarjevo in se zazrla v trpeči, blede obraz. Gledala je vanj in ni trenila z očmi in ni ganila z ustnicami. Njeno srce in njena duša sta se pogovarjali z njim in ta hip je razumela trpljenje Križanega in razumela Njegovo ljubezen. Iz srca na križ se je dvignila bridkost, s križa v dušo je teklo odrešenje...

Po opraviilu je Ančka med zadnjimi družabnicami zapustila cerkev. Zunaj je žarelo jasno nebo. Še nikdar se ni Ančki zdelo sonce tako veselo kot to pot. Ko je hitela med njivami, so se klanjale težke lati zorečega prosa. Na pokošanih ledinah je bleščala rosa. Vse je migotalo v soncu.

Ko je prišla domov, ni bilo na obrazih nič več tistega porogljivega smeha, iz vseh oči so bili izbrisani sumljivi pogledi. Vse je bilo praznično in veselo. Privrkat po vsem tednu je bila zgovorna pri obedu in se je šalila z Janezom in Mihom.

Ko se je popoldne družina porazgubila, je hodil Janez zamišljeno po vrtu. Odrčgal si je tu in tam sad z drevesa, potipal plot in roč na kolu, kakor bi skušal, če ni preperel in če še drži. Ančka ga je opazovala skoz okno. Dolgo se je obotavljala in borila sama s seboj. Slednjici se je naglo odločila: „Vse naj se izvrši še danes!“

Vstala je, šla ven in stopila na prag. Janez je tresel slivo na vrtu.

(Dalje)